YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
29 päivänä huhtikuuta 2004 *

Asiassa C-277/00,

Saksan liittotasavalta, asiamiehenään W.-D. Plessing, avustajanaan Rechtsanwalt M. Schütte,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään K.-D. Borchardt ja V. Di Bucci, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Saksan valtiontuesta Frankfurt an der Oderissa Brandenburgin osavaltiossa toimivalle System Microelectronic Innovation GmbH:lle 11 päivänä huhtikuuta 2000 tehdyn komission päätöksen 2000/567/EY (EYVL L 238, s. 50),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: V. Skouris (esittelevä tuomari), joka hoitaa kuudennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä sekä tuomarit C. Gulmann, J.-P. Puissochet, R. Schintgen ja N. Colneric,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Saksan liittotasavallan, asiamiehenään M. Lumma, avustajanaan M. Schütte, ja komission, asiamiehinään K.-D. Borchardt ja V. Di Bucci, 21.11.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.6.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Saksan liittotasavalta on nostanut EY 230 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.7.2000 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan kumoamaan Saksan valtiontuesta Frankfurt an der Oderissa Brandenburgin osavaltiossa toimivalle System Microelectronic Innovation GmbH:lle 11 päivänä huhtikuuta 2000 tehty komission päätös 2000/567/EY (EYVL L 238, s. 50; jäljempänä riidanalainen päätös).

Asian tausta

2 Riidanalaisesta päätöksestä käy ilmi, että ennen Saksan uudelleenyhdistymistä Frankfurt an der Oderissa (Saksa) toimiva VEB/Kombinat Halbleiterwerk, jonka palveluksessa oli 8 500 työntekijää, oli alansa markkinajohtaja SEV-maissa. Kombinaatti sijaitsi Brandenburgin osavaltiossa, ja sen liiketoiminta keskittyi asiakaskohtaisten virtapiirien valmistukseen. Microelectronic und Technologie Gmbh (jäljempänä MTG) on yritys, joka jatkoi VEB/Kombinat Halbleiterwerkin toimintaa. MTG, joka alun perin kuului Treuhandanstaltille, joka on saksalainen julkisoikeudellinen laitos, jonka tehtävänä on aiemman Saksan demokraattisen tasavallan yritysten toiminnan uudelleenjärjestely, muutti nimensä 1.3.1993 Halbleiter Electronic Frankfurt (O) GmbH:ksi (jäljempänä HEG). HEG:n oli määrä jatkaa toimintaa MTG:n tärkeimmillä toimialoilla. Samana päivänä perustettiin yhteisyritys (joint venture) yhdysvaltalaisen Synergy Semiconductor Corporationin (jäljempänä Synergy) kanssa, joka sai haltuunsa 49 prosentin osuuden MTG:stä. MTG oli tammikuussa 1993 luovuttanut jäljelle jäävän 51 prosentin osuuden Treuhandanstaltille. HEG:n nimi muutettiin 1.12.1993 System Microelectronic Innovation GmbH:ksi (jäljempänä SMI). Treuhandanstalt siirsi 51 prosentin suuruisen omistusosuutensa SMI:ssä 28.6.1994 Brandenburgin osavaltiolle.

3 Vuosina 1993–1997 SMI sai taloudellista tukea niin Brandenburgin osavaltiolta, Treuhandanstaltilta kuin Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgabenilta (jäljempänä BvS), joka oli Treuhandanstaltin seuraaja. Näiden viimeksi mainittujen tuet olivat 64,8 miljoonaa Saksan markkaa (DEM) ja niistä 63 miljoonaa DEM on käytetty investointeihin ja 1,8 miljoonaa DEM muuttoon. Brandenburgin osavaltion lainan muodossa myöntämät yhteensä 70,3 miljoonan DEM:n tuet on käytetty vuosina 1993–1997 kirjattujen tappioiden kattamiseen. Taloudellisten tukien kokonaismäärä on siis 135,1 miljoonaa DEM.

4 SMI on jättänyt konkurssihakemuksen 25.4.1997, ja sen nimeksi on tällöin muutettu SMI in Gesamtvollstreckung (SMI selvitystilassa, jäljempänä SMI iG). Konkurssimenettely on aloitettu 1.7.1997 SMI iG:n lopetettua toimintansa edeltävän kesäkuun 30. päivä. Samana päivänä pesänhoitaja perusti Frankfurt an der Oderiin Silicium Microelectronic Integration GmbH:n (jäljempänä SiMI), jonka yhtiöpääoma oli 50 000 DEM, joka jatkoi SMI iG:n liiketoimintaa 105 työntekijän henkilökunnalla käyttäen vastiketta vastaan viimeksi mainitun tuotantolaitoksia. SMI iG omisti koko SiMI:n yhtiöpääoman. Pesänhoitaja perusti 1.7.1997 tytäryhtiön, Microelectronic Design & Development GmbH:n (jäljempänä MD & D), josta SiMI omisti 100 prosenttia ja jonka toimialaan kuului konsultointi, markkinointi, mikroelektroniikan tutkimus ja tuotekehitys sekä palvelujen tarjoaminen.

5 Brandenburgin osavaltio myönsi 29.7.1997 SiMI:lle neljän miljoonan DEM:n lainan, jotta yritys voisi jatkaa SMI iG:n liiketoimintaa. Lisäksi BvS maksoi SiMI:lle miljoona DEM tukea korvatakseen sen perustamisen ja vuoden 1998 kesäkuun välisenä ajanjaksona syntyneet tappiot.

6 Seuraavaksi Brandenburgin osavaltio ja pesänhoitaja yhdistivät voimansa löytääkseen SiMI:n toiminnalle yksityisen jatkajan. Joidenkin epäonnistuneiden yritysten jälkeen Saksan viranomaiset ilmoittivat Euroopan yhteisöjen komissiolle siitä, että ne olivat ryhtyneet uusiin neuvotteluihin Yhdysvaltoihin sijoittautuneen Megaxess Inc. -nimisen yhtiön (jäljempänä Megaxess) kanssa. Nämä neuvottelut tuottivat tulosta, ja SiMI ja MD & D myytiin Megaxessille. Tämä osti 28.6.1999 tehdyllä sopimuksella 80 prosenttia MD & D:n yhtiöpääomasta, kun taas kolme viimeksi mainitun yhtiön työntekijää ostivat loput 20 prosenttia. MD & D osti 14.7.1999 sekä SiMI:n yhtiöosuudet niiden nimellisarvoa vastaavaan 50 000 DEM:n hintaan että SMI iG:n irtaimen omaisuuden 1,7 miljoonan DEM:n hintaan.

7 Sen jälkeen kun 22.8.1996 julkaistun Handelsblatt-lehden artikkelissa oli kerrottu, että Brandenburgin osavaltio aikoi myöntää kymmenen miljoonan DEM:n tuen SMI:lle, komissio pyysi 2.9.1996 ja 23.1.1997 päivätyillä kirjeillä Saksan viranomaisia toimittamaan sille lisätietoja. Näistä pyynnöistä huolimatta Saksan liittotasavallalta ei saatu mitään virallista tietoa tuesta.

8 Komissio ilmoitti Saksan viranomaisille 5.8.1997 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa tämän tuen osalta EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely. Tällöin niitä, joita asia koskee, kehotettiin esittämään huomautuksensa. Vuosina 1997–2000 Saksan viranomaiset reagoivat tämän menettelyn aloittamiseen osoittamalla komissiolle useita kirjeitä, mutta viimeksi mainittu ei pitänyt toimitettuja tietoja tyydyttävinä. Muista tahoista, joita asia koskee, vain yksi esitti huomautuksia, jotka tukivat komission päätöstä aloittaa sanottu menettely.

9 Komissio teki näiden tosiseikkojen ja tämän menettelyn perusteella riidanalaisen päätöksen, jonka 1–3 artiklassa todetaan seuraavaa:

"1 artikla

Treuhandanstalt-viraston myöntämä yhteensä 64,8 miljoonan Saksan markan avustus ja Brandenburgin osavaltion myöntämä yhteensä 70,3 miljoonan Saksan markan laina Frankfurt an der Oderissa toimivalle System Microelectronics Innovation GmbH i.G:lle (jäljempänä 'SMI') eivät sovellu yhteismarkkinoille.

2 artikla

Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben -viraston myöntämä miljoonan Saksan markan avustus ja Brandenburgin osavaltion myöntämä neljän miljoonan Saksan markan laina Frankfurt an der Oderissa toimivalle omaisuudenhoitoyhtiö System Microelectronic Innovation GmbH:lle (jäljempänä 'SiMI') eivät sovellu yhteismarkkinoille.

3 artikla

1. Saksan on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 ja 2 artiklassa tarkoitetun ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.

2. Tuki on perittävä Saksan kansallisen lainsäädännön mukaisten menettelyjen mukaisesti. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki maksettiin tuensaajalle, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon.

3. Tässä artiklassa tuensaaja käsittää SMI:n, SiMI:n ja Microelectronic Design & Development GmbH:n (jäljempänä MD & D) sekä kaikki muutkin yritykset, joille on siirretty tai joille siirretään SMI:n, SiMI:n tai MD & D:n omaisuutta tavalla, jolla pyritään välttymään tämän päätöksen seurauksilta."

Asianosaisten vaatimukset

10 Saksan liittotasavalta vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

11 Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana ja

— velvoittaa Saksan liittotasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Kanne

12 Saksan liittotasavalta on esittänyt kanteensa tueksi neljä kanneperustetta:

— puolustautumisoikeuksien loukkaaminen ja EY 88 artiklan 2 kohdan rikkominen sillä perusteella, että takaisinperintämääräys on osoitettu myös SiMI:lle, MD & D:lle sekä muille nimeltä mainitsemattomille yrityksille, ilman että komissio on aloittanut näiden yritysten osalta tutkintamenettelyä

— olennaisten menettelymääräysten rikkominen, joka johtuu

— SMI:n yksityistämiseen sekä siihen, pystyikö Brandenburgin osavaltion tälle myöntämä laina kuulumaan hyväksytyn tukijärjestelmän piiriin, sekä kilpailuetujen siirtämiseen SiMI:lle, MD & D:lle tai kolmansille yrityksille liittyvien tosiseikkojen virheellisestä toteamisesta ja

— sellaisten perustelujen puuttumisesta, jotka koskisivat SMI:n yksityistämistä ja mahdollisuutta kuulua EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen piiriin

— sen virheellinen arviointi, soveltuvatko riidanalaiset tuet yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 1 kohdan, EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan ja EY 88 artiklan mukaan

— lainvastainen määräys mainittujen tukien takaisinperinnästä muilta yrityksiltä kuin SMI:ltä.

Toinen ja kolmas kanneperuste

13 Toisella ja kolmannella kanneperusteella, joita on tarkasteltava yhdessä, Saksan hallitus korostaa, että komissio on rikkonut EY 87 artiklan 1 kohdan, EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan ja EY 88 artiklan määräyksiä, koska se on todennut riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa kaikkien SMI:n ja SiMI:n saamien tukien ja lainojen olevan yhteismarkkinoille soveltumattomia. Lisäksi se väittää, että riidanalaisessa päätöksessä on syyllistytty olennaisten menettelymääräysten rikkomiseen, koska tosiseikat on määritetty virheellisesti ja perustelut ovat puutteelliset.

Treuhandanstaltin ja BvS:n SMI:lle myöntämät tuet

14 Ensinnäkin Saksan hallitus väittää, että Treuhandanstaltin Synergylle SMI:n yksityistämiseen myöntämä 63 miljoonan DEM:n tuki perustui mainitun laitoksen toimintaa sääteleviin sääntöihin ja erityisesti komission kirjeeseen SG (92) D/17613, joka oli osoitettu mainitulle hallitukselle 8.12.1992 (jäljempänä Treuhandanstaltin toinen tukijärjestelmä); toisin sanoen tämä tuki perustui Saksan hallituksen mukaan olemassa olevaan tukijärjestelmään.

15 Komissio on Saksan hallituksen mukaan kuitenkin ollut väärässä kiistäessään tämän järjestelmän soveltuvuuden riidanalaisessa päätöksessä, koska se on Saksan hallituksen mukaan arvioinut ilmeisen väärin sen, onko yksityistäminen tapahtunut. Komissio on Saksan hallituksen mukaan päätellyt pelkästään siitä tosiseikasta, että Synergyn hankkima osuus SMI:n yhtiöpääomasta oli 49 prosenttia, että Treuhandanstalt oli säilyttänyt määräysvallan SMI:ssä ja että tätä yhtiötä ei ollut näin ollen yksityistetty. Vaikka Synergy ei ollutkaan hankkinut SMI:stä kuin vähemmistöosuuden, antoivat Treuhandanstaltin ja Synergyn välillä tässä yhteydessä tehdyt sopimukset Saksan hallituksen mukaan Synergylle kuitenkin oikeuden johtaa SMI:tä sekä laajan määräysvallan SMI:ssä.

16 Saksan hallitus lisää, että varainhoitajalla, joka oli nimitetty hallinnoimaan Treuhandanstaltin yhtiöosuuksia SMI:ssä, oli vain toissijainen ja rajoitettu valvontavalta. Sitä paitsi komissio ei ollut Saksan hallituksen mukaan ottanut huomioon sitä, että 49 prosentin omistusosuutensa johdosta Synergyllä oli yhteinen määräysvalta SMI:n tärkeimmissä asioissa, koska yhtiösopimuksen 14 §:n 3 momentin mukaan olennaisista kysymyksistä tehtäviin päätöksiin vaadittiin 85 prosenttia kaikista äänistä.

17 Lopuksi Saksan hallitus korostaa, että joka tapauksessa se, että julkinen valta, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa Brandenburgin osavaltio, hankkii yhtiöosuuksia, täyttää yksityistämisen tosiseikkoja koskevat edellytykset, joten SMI on yksityistetty viimeistään silloin, kun tämä hankinta on tapahtunut.

18 Toiseksi Saksan hallitus huomauttaa BvS:n SMI:lle toiminnan uudelleenjärjestelyä ja muuttoa varten myöntämästä 1,8 miljoonan DEM:n tuesta, että nämä menot ovat aiheutuneet siitä, että vanhan kombinaatin purkamisesta on aiheutunut tarve keskittää yrityksen tuotantolaitokset pienemmälle pinta-alalle. Nämä kulut on otettu vastattaviksi Saksan hallituksen mukaan komission kirjeen SG(95) D/1062,

joka on osoitettu mainitulle hallitukselle 1.2.1995 (jäljempänä Treuhandanstaltin kolmas tukijärjestelmä) nojalla.

19 Kolmanneksi Saksan hallitus väittää, että riidanalaisesta päätöksestä puuttuvat perustelut, koska komissio ei ole päätöksessä vastannut erillisiin väitteisiin, joiden mukaan se, että Synergy hankki 49 prosenttia SMI:n yhtiöpääomasta, yhdessä samassa yhteydessä tehtyjen sopimusten kanssa täyttää Treuhandanstaltin tukijärjestelmissä asetetut yksityistämisen edellytykset.

20 Tältä osin on alustavasti todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikkia poikkeuksia EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistusta yleisestä periaatteesta, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, on tulkittava suppeasti (ks. asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 49 kohta ja asia C-334/99, Saksa v. komissio, tuomio 28.1.2003, Kok. 2003, s. I-1139, 117 kohta).

21 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi katsonut, yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnassa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (asia 292/82, Merck, tuomio 17.11.1983, Kok. 1983, s. 3781, 12 kohta; asia 337/82, St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik, tuomio 21.2.1984, Kok. 1984, s. 1051, 10 kohta; em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 50 kohta ja em. asia Saksa v. komissio, tuomio 28.1.2003, 118 kohta).

22 Käsillä olevassa tapauksessa on selvää, että Treuhandanstaltin toimintaa säätelevät säännöt, jotka komissio on hyväksynyt, muodostavat sarjan poikkeuksia EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistuun yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia. Komission tarkoitus oli nämä poikkeukset hyväksymällä auttaa Treuhandanstaltia, joka on lajissaan ainutlaatuinen laitos, hoitamaan tehtäväänsä, joka on järjestellä uudelleen aiemman Saksan demokraattisen tasavallan yrityksiä ja tukea näiden siirtymistä suunnitelmataloudesta markkinatalouteen.

23 Tästä syystä Treuhandanstaltin toisen ja kolmannen tukijärjestelmän ehtojen mukaan käsillä olevassa tapauksessa tarkastettujen tukien kaltaiset tuet, jotka ovat kaikkein suorinta valtiontukea, olivat sallittuja vain siinä tapauksessa, että ne oli myönnetty asianomaisen yrityksen yksityistämisen yhteydessä.

24 Tästä seuraa, että EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistusta yleisestä periaatteesta, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, poikkeavan järjestelmän soveltamisehtona yksityistämisen käsitettä Treuhandanstaltin tukijärjestelmissä on tulkittaessa suppeasti. Käsitettä suppeasti tulkitessa yksityistäminen on tapahtunut näiden tukijärjestelmien mukaan lähtökohtaisesti vain siinä tapauksessa, että yksityinen sijoittaja hankkii sellaisen osan yhtiöpääomasta, joka antaa hänelle määräysvallan asianomaisessa yrityksessä.

25 Näin ollen ei voida pitää poissuljettuna sitä, että vähemmistöosuuden hankintaa julkisen yrityksen yhtiöpääomasta, silloin kun siihen liittyy tosiasiallisen määräysvallan luovuttaminen tässä yrityksessä, voitaisiin pitää Treuhandanstaltin tukijärjestelmissä tarkoitettuna yksityistämisenä.

26 Näin ei kuitenkaan ole käsiteltävänä olevassa tapauksessa. Ensinnäkin, vaikka asiakirjoista ilmenee, että siihen, että Synergy hankki 49 prosentin osuuden SMI:n yhtiöpääomasta, liittyi sarja sopimuksia, joilla Synergy sai muun muassa oikeuden nimittää kaksi SMI:n kolmesta johtajasta sekä tämän hallintoneuvoston puheenjohtajan, varainhoitajalla, jonka tehtävänä oli hoitaa Treuhandanstaltin omistamaa enemmistöosuutta SMI:n yhtiöpääomasta, oli näiden sopimusten mukaan oikeus vastustaa jokaista nimitystä tärkeistä syistä.

27 Toiseksi Saksan hallitus on itse todennut, että yhtiösopimuksen 14 §:n 3 momentin mukaan SMI:tä koskevista olennaisista kysymyksistä päättämiseen vaadittiin 85 prosenttia kaikista äänistä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että Synergy ei voinut tehdä mitään tällaista päätöstä ilman Treuhandanstaltin suostumusta.

28 Kolmanneksi, kuten Saksan hallitus on myöntänyt, varainhoitajan, jonka tehtävänä oli hoitaa Treuhandanstaltin omistamaa enemmistöosuutta SMI:n yhtiöpääomasta, oli sopimuksen mukaan etsittävä uusi teollisuussijoittaja "täydellisen yksityistämisen" aikaansaamiseksi. Tästä seuraa, että siinä, että Synergy hankki 49 prosenttia SMI:n yhtiöpääomasta, ja Synergyn ja Treuhandanstaltin välillä solmituissa sopimuksissa oli kysymys vain SMI:n täydellisen yksityistämisen ensimmäisestä vaiheesta.

29 Neljänneksi, kuten komissio on aiheellisesti huomauttanut, siinä, että Treuhandanstalt siirsi Brandenburgin osavaltiolle omistamansa 51 prosenttia SMI:n yhtiöosuuksista, ei voinut mitenkään olla kyse Treuhandanstaltin tukijärjestelmissä tarkoitetusta yksityistämisestä, koska siinä oli kyse yhtiöosuuksien siirtämisestä yhdeltä julkisoikeudelliselta yhteisöltä toiselle.

30 Näin ollen on todettava, että kyseessä olevissa tapahtumissa ei ollut kyse Treuhandanstaltin toisessa ja kolmannessa tukijärjestelmässä tarkoitetusta yksityistämisestä, joten komissio on ollut oikeassa katsoessaan, että Treuhandanstaltin ja BvS:n SMI:lle myöntämät tuet eivät kuuluneet näiden järjestelmien piiriin.

31 Lisäksi väitteestä, joka liittyy perustelujen puuttumiseen riidanalaisesta päätöksestä tältä osin, on riittävää todeta, että kuten tämän päätöksen perustelujen 26 kohdasta ilmenee, komissio on riittävästi selittänyt syitä, joiden vuoksi se katsoi, että siinä, että Synergy hankki 49 prosenttia SMI:n yhtiöpääomasta, ei ollut kyse yksityistämisestä.

32 Tästä seuraa, että toinen ja kolmas kanneperuste, joihin Saksan liittotasavalta vetoaa, tulee hylätä perusteettomina siltä osin kuin ne koskevat Treuhandanstaltin ja BvS:n SMI:lle myöntämiä tukia.

Lainat, jotka Brandenburgin osavaltio on myöntänyt SMI:lle

33 Saksan hallitus korostaa, että komissio on sekä arvioinut tosiseikat virheellisesti että tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että Brandenburgin osavaltion SMI:lle myöntämiä 70,3 miljoonan DEM:n suuruisia lainoja ei ole myönnetty yksityistämiseen liittyen ja että ne eivät näin ollen soveltuneet yhteismarkkinoille. Sen mukaan nämä lainat on myönnetty Treuhandanstaltin toisen tukijärjestelmän mukaisesti. Brandenburgin osavaltio oli nimittäin yksityistämissopimuksessa

Saksan hallituksen mukaan sitoutunut rahoittamaan SMI:tä 35 miljoonalla DEM:lla. Tämä sitoumus oli osa yksityistämissopimusta sekä edellytys sen syntymiselle, eikä sillä, mistä julkisesta lähteestä tämä mainitun järjestelmän mukaan sallittu rahoitus tulee, ole mitään merkitystä.

34 Saksan hallitus lisää, että sen jälkeen kun Brandenburgin osavaltio oli hankkinut Treuhandanstaltin omistamat SMI:n yhtiöosuudet, tämä osavaltio on myöntänyt vielä 35,3 miljoonan DEM:n lisälainan, koska osoittautui, että SMI:n rahoituksen tarve oli suunniteltua suurempi. Tässä oli kysymys mainitun osavaltion yksityistämissopimuksen hallinnointitoimenpiteestä, ja viimeksi mainittu toimi Treuhandanstaltin sijasta. Näin ollen myös tämä laina oli Saksan hallituksen mukaan sallittu Treuhandanstaltin toisen tukijärjestelmän mukaan. Komissio ei kuitenkaan Saksan hallituksen mukaan ollut tutkinut tältä kannalta sitä, onko mainittu laina säännösten ja määräysten mukainen.

35 Tältä osin on riittävää todeta, että kuten tämän tuomion 20–30 kohdasta ilmenee, siinä, että Synergy hankki 49 prosenttia SMI:n yhtiöosuuksista, ei ollut kyse Treuhandanstaltin tukijärjestelmissä tarkoitetusta yksityistämisestä, kuten ei myöskään siinä, että Brandenburgin osavaltio hankki myöhemmin 51 prosenttia mainitusta yhtiöpääomasta.

36 Kun lisäksi otetaan huomioon tämän tuomion 20 ja 21 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö ja etenkin vaatimus siitä, että kaikkia poikkeuksia EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistusta yleisestä periaatteesta, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, on tulkittava suppeasti, Treuhandanstaltin tukijärjestelmien soveltamisalaa ei voida tulkita niin, että myös muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen kuin Treuhandanstaltin myöntämät tuet kuuluisivat sen piiriin.

37 Näin ollen toinen ja kolmas kanneperuste, joihin Saksan liittotasavalta vetoaa, on hylättävä perusteettomina siltä osin kuin ne koskevat Brandenburgin osavaltion SMI:lle myöntämiä lainoja.

Brandenburgin osavaltion SiMI:lle myöntämä 4 miljoonan DEM:n laina

38 Saksan hallitus väittää, että Brandenburgin osavaltion SiMI:lle myöntämä 4 miljoonan DEM:n laina ei ole yhteismarkkinoille soveltumaton valtiontuki. Tämä laina, joka Saksan hallituksen mukaan on myönnetty markkinakorolla, joka on 3 prosenttiyksikköä Bundesbankin diskonttokorkoa korkeampi, on Saksan hallituksen mukaan "Brandenburgin osavaltion pienten ja keskisuurten teollisuusyritysten pelastamiseksi konsolidointirahastosta myönnettävien varojen myöntämisohjeen" mukainen. Komissio on hyväksynyt tämän ohjelman (ks. EY:n perustamissopimuksen [87] ja [88] artiklan mukaisen valtion tuen hyväksyminen. Tapaukset, joita komissio ei vastusta (EYVL 1995, C 295, s. 24)), mikä tarkoittaisi, että myös tätä lainaa olisi pidettävä olemassa olevaan tukijärjestelmään perustuvana tukena.

39 Tässä suhteessa on huomautettava, että valtiontukea koskevan päätöksen laillisuutta on arvioitava niiden tietojen perusteella, jotka komissiolla oli käytettävissään päätöksen tehdessään. Näin ollen jäsenvaltio ei voi tällaisen päätöksen laillisuuden riitauttamiseksi vedota seikkoihin, jotka se on jättänyt saattamatta komission tietoon hallinnollisen menettelyn aikana (ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-278/92–C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 31 kohta ja asia C-382/99, Alankomaat v. komissio, tuomio 13.6.2002, Kok. 2002, s. I-5163, 76 kohta).

40 Tässä tapauksessa, kuten komissio on Saksan hallituksen sitä kiistämättä huomauttanut, Saksan liittotasavalta ei ole vedonnut tämän tuomion 38 kohdassa mainittuun ohjelmaan oikeudellisena perustana mainitulle lainalle hallinnollisessa menettelyssä, jonka päätteeksi riidanalainen päätös tehtiin. Tämä hallitus on nimittäin maininnut tämän perusteen ensimmäistä kertaa kannekirjelmässään.

41 Tästä seuraa, että koska ei ollut sellaisia tietoja Brandenburgin osavaltion SiMI:lle myöntämän 4 miljoonan DEM:n lainan oikeudellisesta perustasta, jotka ehkä olisivat saaneet komission katsomaan, että tämä laina kuului hyväksytyn tukijärjestelmän piiriin, komissiolla oli oikeus arvioida kyseessä olevaa toimenpidettä pelkästään perustamissopimuksen määräysten valossa.

42 Näin ollen Saksan liittotasavallan toinen ja kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomina myös mainitun lainan osalta.

EY 87 artiklan 2 kohdan mukaisen poikkeuksen soveltaminen

43 Saksan hallitus tuo esiin ensisijaisesti BvS:n SiMI:lle myöntämän miljoonan DEM:n tuen osalta ja toissijaisesti kaikkien riidanalaisten tukien osalta, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, koska se on asiaa erityisesti arvioimatta jättänyt soveltamatta EY 87 artiklan 2 kohdassa määrättyä poikkeusta. Saksan hallituksen mukaan komission olisi tullut arvioida, onko Frankfurt an der Oderin kaupunki, joka sijaitsee Puolan rajalla, sellainen tässä määräyksessä tarkoitettu alue, johon Saksan jako on vaikuttanut, ja olivatko SMI:n ja SiMI:n, jotka

kumpikin olivat sijoittautuneet tälle alueelle, hyväksi toteutetut toimenpiteet tarpeen tämän alueen taloudellisesta eristyksestä aiheutuneen haitan korvaamiseksi. Jos tällainen arviointi olisi oikein suoritettu, sen olisi väistämättä tullut johtaa siihen, että komissio olisi soveltanut kyseessä olevaa poikkeusta ja näin ollen katsonut, että riidanalaiset tuet soveltuvat yhteismarkkinoille.

44 Edelleen Saksan hallitus on sitä mieltä, että siinä, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä selittänyt syitä, joiden vuoksi se ei ole ottanut huomioon EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaista poikkeusta, on kyse perustelujen puuttumisesta.

45 Tältä osin on syytä todeta, että EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltuvaa tukea on "tuki sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi".

46 Saksan uudelleenyhdistymisen jälkeen tätä määräystä ei ole kumottu Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella eikä Amsterdamin sopimuksella (ks. erityisesti em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 47 kohta).

47 Kuten tämän tuomion 20 kohdassa on todettu, EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätyn poikkeuksen kaltaisia poikkeuksia EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistusta yleisestä periaatteesta, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, on tulkittava suppeasti.

48 Lisäksi on niin, kuin tämän tuomion 21 kohdassa on todettu, että yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnassa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on.

49 Sitä paitsi on niin, että vaikka EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltaminen uusiin osavaltioihin onkin mahdollista Saksan uudelleenyhdistymisen jälkeen, soveltamisen on kuitenkin tapahduttava niillä samoilla edellytyksillä, joita sovellettiin vanhoihin osavaltioihin uudelleenyhdistymistä edeltäneellä ajanjaksolla (em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 51 kohta).

50 Saksan jaolla perinteisesti tarkoitetaan vuonna 1948 tehtyä kahden miehitetyn vyöhykkeen välisen rajan vetämistä. Tämän vuoksi "jaosta aiheutunut taloudellinen haitta" voi merkitä ainoastaan sitä taloudellista haittaa, jota uudesta fyysisestä rajalinjasta aiheutunut eristys tuotti tietyille Saksan alueille, kuten liikenneyhteyksien katkeamista tai Saksan näiden kahden osan välisten kauppasuhteiden katkeamisesta johtunutta markkina-alueiden menetystä (em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 52 kohta).

51 Sitä vastoin kannassa, jonka mukaan EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla olisi mahdollista korvata täysin uusien osavaltioiden kiistaton taloudellinen jälkeenjääneisyys, ei oteta huomioon sitä, että tämä alakohta on poikkeusmääräys, eikä asiayhteyttä, johon se liittyy, eikä myöskään sillä tavoiteltuja päämääriä (em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 53 kohta).

52 Taloudellinen haitta, josta uudet osavaltiot yleisesti ottaen kärsivät, ei ole välittömästi aiheutunut EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetusta Saksan maantieteellisestä jaosta (em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 54 kohta).

53 Näin ollen on todettava, että vanhojen ja uusien osavaltioiden väliset kehityserot selittyvät muilla syillä kuin Saksan jaosta aiheutuneella maantieteellisellä jakamisella; tällaisina syinä voidaan pitää muun muassa Saksan kummassakin eri osassa toteutettuja erilaisia poliittis-taloudellisia järjestelmiä (em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 55 kohta).

54 Tässä tapauksessa Saksan hallitus on tyytynyt yhtäältä tuomaan esiin sen, että Frankfurt an der Oderin kaupunki on lähellä Saksan ja Puolan välistä rajaa, ja toisaalta vetoamaan abstraktilla tavalla sen alueen väitettyyn taloudelliseen eristykseen, jossa tämä kaupunki sijaitsee.

55 Näin ollen on katsottava, ettei Saksan hallitus ole esittänyt mitään seikkoja, jotka osoittaisivat riidanalaisten tukien olleen tarpeellisia Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi.

56 Lopuksi riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttumista koskevasta väitteestä voidaan todeta, kuten komissio on korostanut, että Saksan hallitus on vedonnut EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdassa säädetyn poikkeuksen soveltuvuuteen ensimmäistä kertaa vasta kannekirjelmässään. Lisäksi mainittu päätös on tehty

tilanteessa, jonka Saksan hallitus on tuntenut hyvin, ja päätös on samansuuntainen tämän määräyksen tulkintaa koskevan vakiintuneen päätöskäytännön kanssa (ks. vastaavasti em. asia Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, 105 kohta).

57 Tästä seuraa, että komissio ei ole rikkonut EY 253 artiklassa määrättyä perusteluvelvollisuutta, kun se ei ole selittänyt syitä, joiden vuoksi se on katsonut, että EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohta ei sovellu käsiteltävänä olevaan asiaan.

58 Tästä seuraa, että toinen ja kolmas kanneperuste, joihin Saksan liittotasavalta vetoaa, on hylättävä perusteettomina myös siltä osin kuin ne koskevat EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätyn poikkeuksen soveltuvuutta.

59 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetty, toinen ja kolmas kanneperuste, joihin Saksan liittotasavalta kanteensa tueksi vetoaa, on näin ollen hylättävä.

Ensimmäinen ja neljäs kanneperuste

60 Ensimmäisessä ja neljännessä kanneperusteessa, joita on tarkasteltava yhdessä ja joissa on viisi osaa, Saksan hallitus tuo esiin, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklan sisältämä takaisinperintämääräys on lainvastainen seuraavista syistä:

— EY 87 artiklan 1 kohdan ja EY 88 artiklan 2 kohtaa on rikottu, koska tuen saajan käsitettä on laajennettu lainvastaisesti johtuen siitä, että tuensaajien väitetään haluavan välttyä takaisinmaksuvelvollisuudelta

— puolustautumisoikeuksien loukkaaminen ja EY 88 artiklan 2 kohdan rikkominen siltä osin kuin takaisinperintämääräys on suunnattu myös SiMI:tä, MD & D:tä ja muita nimeltä mainitsemattomia yrityksiä vastaan ilman että komissio on aloittanut niiden osalta erityistä tutkintamenettelyä

— komissiolla ei ole toimivaltaa määritellä sitä, kuinka kansallisten viranomaisten tulee menetellä sääntöjenvastaisten tukien takaisinperinnässä

— olennaisten menettelymääräysten rikkominen, joka johtuu tosiseikkojen riittämättömästä määrittämisestä sekä perustelujen puuttumisesta riidanalaisesta päätöksestä ja

— oikeusvarmuuden periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen.

Ensimmäinen osa

— Asianosaisten lausumat

61 Saksan hallitus tuo esiin ensinnäkin sen, että riidanalaisen päätöksen 3 artiklan takaisinperintämääräys on EY 87 artiklan 1 kohdan ja EY 88 artiklan 2 kohdan vastainen, koska yksikään siinä mainituista yrityksistä eli SMI, SiMI, MD & D sekä muut erikseen mainitsemattomat yritykset, ei ole saanut etuja 140,1 mil-

joonan DEM:n arvosta eikä yksikään niistä ole saanut etua erilaisista toimenpiteistä, joihin pesänhoitaja on ryhtynyt. Näihin toimenpiteisiin vedotessaan tämä hallitus korostaa erityisesti yhtäältä sitä, että SiMI ei ole saanut mitään etua SMI:n omaisuuden käytöstä, kun otetaan huomioon se, että se on maksanut viimeksi mainitulle markkinahintaa vastaavan hinnan, ja toisaalta, että MD & D ei ole saanut mitään etua siitä, että se on hankkinut 80 prosenttia SiMI:stä sekä SMI:n omaisuuden, kun otetaan huomioon se, että se on maksanut viimeksi mainitulle markkinahinnan.

52 Toisaalta Saksan hallitus väittää, että MD & D:llä ei ole velvollisuutta palauttaa SMI:lle myönnettyjä tukia ainoastaan siitä syystä, että se on ostanut tämän yhtiön omaisuuden. Olisi nimittäin järjetöntä katsoa, että palauttamisvelvollisuus seuraisi aina SMI:n omaisuutta, koska jos näin olisi, kukaan ei olisi valmis ostamaan sitä, mikä aivan yksinkertaisesti johtaisi sen häviämiseen. Lisäksi se tuo esiin, että SiMI:tä ei ole purettu sen jälkeen, kun sen yhtiöosuudet on myyty MD & D:lle, vaan se on edelleen olemassa ja sen oikeudet ja velvollisuudet ovat pysyneet ennallaan. Tästä seuraa, että riidanalaisten tukien takaisinmaksuun liittyvät mahdolliset velat rasittavat edelleen SiMI:tä, eikä MD & D:tä voida pitää vastuussa näistä veloista.

53 Saksan hallitus kiistää seuraavaksi, että pesänhoitajan suorittamat toimenpiteet olisivat tähdänneet riidanalaisten tukien palautusvelvollisuuden välttämiseen. Myydessään SMI:n omaisuuden markkinahintaan pesänhoitaja ei ollut Saksan hallituksen mukaan "suojannut" yhtiön omaisuutta, kun otetaan huomioon, että tästä myynnistä saatu summa on maksettu konkurssipesälle, johon palautusvelvollisuus kohdistuu. Tätä velvollisuutta ei ole kierretty myöskään siitä syystä, että SMI:n omaisuus on myyty yhtenä eränä, kun otetaan huomioon, että näin myynnistä on saatu suurempi summa kuin mikä olisi saatu myymällä kyseessä olevat omaisuuserät erikseen, mikä on lisännyt riidanalaisten tukien takaisinperintää varten käytössä olevia varoja. Muutoin, vaikka SiMI:tä ja MD & D:tä ei olisikaan perustettu, yksikään sijoittaja ei olisi ollut valmis hankkimaan SMI:tä, joka kaikista veloistaan johtuen oli maksukyvytön, joten pesänhoitaja ei voinut tehdä muuta kuin myydä tämän yhtiön omaisuuden markkinahintaan.

64 Saksan hallitus kiistää vielä komission väitteen, jonka mukaan valtiontukien myöntämisestä aiheutuva kilpailun vääristyminen ei poistu, jos se, joka ostaa tukea saaneen yrityksen omaisuuden, jatkaa tällä omaisuudella viimeksi mainitun harjoittamaa taloudellista toimintaa. Tämän hallituksen mukaan henkilöt, jotka hankkivat tukea saaneen yrityksen omaisuuden markkinahintaan, eivät aiheuta minkäänlaista kilpailun vääristymää, kun otetaan huomioon, että he eivät ole saaneet mitään epäoikeutettua etua kilpailijoihinsa verrattuna.

65 Komissio täsmentää ensinnäkin yleisesti näkemystään niiden henkilöiden määrittämisestä, joiden tulee maksaa tuet takaisin silloin kun tukea saaneen yhtiön osakkeet tai yhtiöosuudet luovutetaan ("share deal") tai tämän omaisuus myydään ("asset deal").

66 Tämän seikan osalta komissio aloittaa huomauttamalla, että "share deal" -tapauksessa asiassa ei ole erityisiä ongelmia, koska tukea saanut yhtiö on edelleen olemassa, ja koska ainoastaan sen omistussuhteissa tapahtuu muutoksia. Kuten komission mukaan myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on vahvistettu, tässä tapauksessa palautusvelvollisuus on edelleen sillä yhtiöllä, joka on saanut tuet, riippumatta sen omistuksessa tapahtuneista muutoksista ja mahdollisesta palautusvelvollisuuden huomioonottamisesta mainittujen osakkeiden tai yhtiöosuuksien myyntiehdoissa. Jatkaessaan tuetun toiminnan harjoittamista tämä yhtiö saa edelleen etua tuista ja ylläpitää siten kilpailun vääristymää.

67 Myöskään siinä tapauksessa, että tukea saaneen yhtiön omaisuus siirretään samaan konserniin kuuluville yrityksille, ei ilmene komission mukaan erityisiä ongelmia. Tässä tapauksessa tukien takaisinmaksuvelvollisuus on tukea saaneen yhtiön lisäksi myös niillä konserniin kuuluvilla yrityksillä, jotka omaisuuden siirron johdosta ovat voineet hyötyä näiden tukien myöntämisen myönteisistä vaikutuksista siten, että ne ovat saaneet taloudellista etua.

58 Kun on kyse tukea saaneen yhtiön omaisuuden myynnistä kolmansille yrityksille, komissio sitä vastoin tekee eron siinä, onko omaisuuserät myyty erikseen vai onko omaisuus myyty yhtenä eränä.

59 Jos omaisuuserät on myyty erikseen markkinahintaan, ostajilla ei ole velvollisuutta maksaa tukia takaisin. Erillisen myynnin seurauksena tuettu toiminta nimittäin lakkaa, mikä tarjoaa mahdollisuuksia tukea saaneen yhtiön kilpailijoille. Näin ollen tukien takaisinperintä myyjältä, olipa kyseessä itse tukea saanut yhtiö, konkurssipesä tai selvitystilassa oleva yhtiö, mahdollistaa kilpailun vääristymän poistamisen.

70 Suurimmat ongelmat nousevat esiin sitä vastoin tapauksessa, jossa omaisuus on myyty yhtenä eränä siten, että ostaja voi jatkaa tukea saaneen yhtiön toimintaa. Tässä tilanteessa se seikka, että tuettua toimintaa jatketaan, voi komission mukaan pitää yllä kilpailun vääristymää, joten erityinen tarkkaavaisuus on tarpeen sen estämiseksi, että tukea saaneen yhtiön omaisuuden luovutus mahdollistaa palautusvelvollisuudelta välttymisen "suojaamalla" mainitun omaisuuden. Komission mukaan tällaisessa tapauksessa voidaan katsoa, ettei ole kyse takaisinmaksun kiertämisestä, vain siinä tapauksessa, että tukea saaneen yrityksen omaisuuden luovutus yhtenä eränä on tapahtunut markkinahintaan ja sellaisessa menettelyssä, jossa ei ole asetettu ehtoja ja joka on ollut avoin kaikille tämän viimeksi mainitun kilpailijoille. Ainoastaan tässä tapauksessa ostajia ei komission mukaan velvoiteta maksamaan tukia takaisin.

71 Täsmennettyään kantaansa yleisesti komissio korostaa, että tässä käsillä olevassa tapauksessa

— päätökset selvitystilan aloittamisesta ja SiMI:n sekä MD & D:n perustamisesta on tehty kesäkuun ja heinäkuun 1997 aikana eli ajankohtana,

jolloin Saksan viranomaiset olivat jo varmasti saaneet tiedon siitä, että komissiolla oli aikomus aloittaa tutkintamenettely

— vuoden 1997 keskivaiheen ja kesä- ja heinäkuun 1999 välisenä aikana SiMI on jatkanut SMI:n toimintaa vuokrattuaan tämän omaisuuden. Koska komissio ei ole saanut tietoja, joiden perusteella se olisi voinut arvioida, oliko vuokra markkinaehtojen mukainen, komission oli katsottava, että tänä aikana sekä SiMI että MD & D, joka on SiMI:n tytäryhtiö, josta tämä omistaa 100 prosenttia, olivat hyötyneet SMI:lle sääntöjenvastaisesti myönnetyistä tuista

— kun komissio valmistautui tekemään kielteisen päätöksen, johon liittyi takaisinperintämääräys, MD & D myytiin 28.6.1999 kolmelle sen työntekijälle ja Megaxessille

— SiMI:n yhtiöosuudet ja SMI:n koko omaisuus myytiin sen jälkeen MD & D:lle seuraavan heinäkuun 14. päivänä noudattamatta avointa ja läpinäkyvää menettelyä.

72 Komission mukaan näistä seikoista kokonaisuudessaan seuraa, että nämä erilliset tapahtumat on sovitettu yhteen sellaisella tavalla, että palauttamisvelvollisuus kuuluisi SMI:lle ja SiMI:lle ja että MD & D voisi tästä velvollisuudesta vapaana jatkaa tuettua taloudellista toimintaa. Komission arvion mukaan siis yhtäältä MD & D:n ja toisaalta SMI:n ja SiMI:n välinen taloudellinen side ei ole katkennut, kun otetaan huomioon, että näiden erillisten tapahtumien ainoa päämäärä on ollut mahdollistaa tämän toiminnan jatkaminen välttämällä takaisinperintämääräys. Näin ollen on komission mukaan perusteltua laajentaa riidanalaisten tukien palauttamisvelvollisuus koskemaan myös MD & D:tä.

— Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

73 Ensiksi on huomattava, että yhteisön oikeudessa määrätään, että jos komissio toteaa, että tuet eivät sovellu yhteismarkkinoille, se voi velvoittaa jäsenvaltion perimään nämä tuet takaisin niiden saajilta (ks. erityisesti asia 70/72, komissio v. Saksa, tuomio 12.7.1973, Kok. 1973, s. 813, Kok. Ep. II, s. 117, 20 kohta sekä yhdistetyt asiat C-328/99 ja C-399/00, Italia ja SIM 2 Multimedia v. komissio, tuomio 8.5.2003, Kok. 2003, s. I-4035, 65 kohta).

74 Tuen sääntöjenvastaiseksi toteamisesta seuraa loogisesti sääntöjenvastaisen tuen poistaminen perimällä se takaisin, ja poistamisella pyritään palauttamaan aikaisempi tilanne (ks. erityisesti em. yhdistetyt asiat Italia ja SIM 2 Multimedia v. komissio, tuomion 66 kohta).

75 Tämä tavoite on saavutettu, kun tuensaaja on palauttanut kysymyksessä olevat valtiontuet, tarvittaessa viivästyskorkoineen (asia C-350/93, komissio v. Italia, tuomio 4.4.1995, Kok. 1995, s. I-699, 22 kohta) tai ne yritykset, jotka tuista ovat tosiasiallisesti hyötyneet, ovat palauttaneet ne viivästyskorkoineen (ks. vastaavasti asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, Kok. Ep. XI, s. I-127, 57 kohta). Tämän palauttamisen seurauksena tuensaaja menettää markkinoilla kilpailijoihin verrattuna saamansa edun, ja valtion tuen suorittamista edeltänyt tilanne palautuu (em. asia Italia v. komissio, tuomio 4.4.1995, 22 kohta).

76 Tästä seuraa, että sääntöjenvastaisesti maksetun valtiontuen takaisin maksamisen pääasiallinen tavoite on poistaa kilpailun vääristymä, joka on aiheutunut sääntöjenvastaisesta tuesta saadusta kilpailuedusta.

77 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa olevan takaisinperintämääräyksen laillisuutta on siis tarkasteltava näiden yleisten toteamusten valossa.

78 Ensinnäkin, kun on kyse SiMI:lle myönnetyistä tuista, on todettava, että näiden myöntämisen jälkeen yhtiö on myyty MD & D:lle siten, että se on säilyttänyt oikeushenkilöllisyytensä. Toisin sanoen kyseessä oli luovutus, joka tapahtui myymällä yhtiöosuudet, eli "share deal".

79 On myös todettava, että kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen 44 kohdasta ilmenee, komissio on ollut sitä mieltä, että MD & D:n on SiMI:n ostajana palautettava mainitut tuet.

80 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä todetaan kuitenkin, että kun sääntöjenvastaista valtiontukea saanut yritys ostetaan markkinahintaan eli korkeimpaan hintaan, jonka tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa toimiva yksityinen sijoittaja oli valmis maksamaan tästä yhtiöstä tilanteessa, jossa yritys silloin erityisesti valtiontukia saatuaan oli, tuki on arvostettu markkinahintaan ja otettu huomioon kauppahinnassa. Tässä tilanteessa ostajan ei voida katsoa saaneen etua verrattuna muihin markkinoilla toimiviin yrityksiin (ks. vastaavasti asia C-390/98, Banks, tuomio 20.9.2001, Kok. 2001, s. I-6117, 77 kohta).

81 Käsillä olevassa asiassa yritys, jolle sääntöjenvastaiset valtiontuet on myönnetty, säilyttää oikeushenkilöllisyytensä ja jatkaa itse valtiontuilla tuettua toimintaa. Näin ollen tämä yritys on yleisesti ottaen se, jolle mainittuihin tukiin liittyvä kilpailuetu jää, ja siis tämä yritys on velvoitettava maksamaan takaisin näitä tukia vastaava määrä. Ostajaa ei siis voida vaatia maksamaan näitä tukia takaisin.

82 On lisäksi selvää, että komissio ei ole ottanut huomioon hintaa, jolla SiMI:n osakkeet myytiin MD & D:lle, ja että se on tyytynyt toteamaan riidanalaisen päätöksen perustelujen 44 kohdassa, että "SiMI:lle myönnetyn tuen osalta komissio toteaa, että sen osakkeet myytiin 14 päivänä heinäkuuta 1999 MD & D:lle. Tämän vuoksi tuki on perittävä takaisin MD & D:ltä".

83 Näin ollen on todettava, että määrätessään MD & D:n palauttamaan SiMI:lle myönnetyt valtiontuet komissio ei ole ottanut huomioon valtiontukien takaisinperintää ohjaavia periaatteita.

84 Toiseksi on todettava SMI:lle myönnetyistä tuista, että kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen 50–52 kohdasta ilmenee, komissio on pitänyt mainittujen tukien saajina samalla kertaa SMI:tä, SiMI:tä, MD & D:tä sekä jokaista yritystä, joka on ostanut jonkun näiden kolmen yhtiön omaisuutta tavalla, jonka tarkoituksena on kiertää mainitun päätöksen seuraukset. Lisäksi komissio on täsmentänyt suullisessa käsittelyssä, että se katsoo tältä osin, että kaikkien riidanalaisen päätöksen 3 artiklan 3 kohdassa mainittujen yhtiöiden palauttamisvelvollisuus on solidaarinen.

85 Kun otetaan huomioon, että tässä tapauksessa SMI on ollut selvitystilassa siitä lähtien kun konkurssimenettely aloitettiin alkaen 1.7.1997, on todettava, että kuten tukia saaneita ja sittemmin konkurssiin joutuneita yrityksiä koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee, aiemman tilanteen palauttaminen ja sääntöjenvastaisesti maksetusta tuesta johtuvan kilpailun vääristymän poistaminen voidaan lähtökohtaisesti toteuttaa siten, että kyseessä olevien tukien palauttamisesta johtuva saatava kirjataan velkojien saatavista laadittavaan luetteloon. Tämän oikeuskäytännön mukaan tällainen kirjaaminen on näet riittävää (asia 52/84, komissio v. Belgia, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 89, 14 kohta ja asia C-142/87, Belgia v. komissio, ns. Tubemeuse-tapaus, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 60–62 kohta).

86 Ei tosin voida sulkea pois sitä, että tilanteessa, jossa on perustettu yhtiöitä jatkamaan osaa tukia saaneen yrityksen toiminnoista, kun tämä on joutunut konkurssiin, nämä yhtiöt voidaan myös mahdollisesti velvoittaa maksamaan kyseessä olevat tuet takaisin, jos todetaan, että ne edelleen tosiasiallisesti hyötyvät näiden tukien saamiseen liittyvästä kilpailuedusta. Näin voisi olla erityisesti silloin, kun nämä toimintaa jatkamaan perustetut yhtiöt ostavat selvitystilassa olevan yhtiön omaisuuden maksamatta vastineeksi markkinaehtojen mukaista hintaa, tai silloin kun todetaan, että näiden yhtiöiden perustamisella on vältytty näiden tukien palauttamisvelvollisuudelta.

87 Käsillä olevassa tapauksessa, kun on kyse ensinnäkin komission SiMI:lle asettamasta palauttamisvelvollisuudesta, tämän tuomion 71 kohdasta ilmenee, että komissio on perustanut arvionsa yhtäältä siihen, että SiMI oli jatkanut SMI:n toimintaa vuokraamalla viimeksi mainitun laitokset, ja toisaalta siihen, että komissio ei ollut saanut tietoja, joiden perusteella se olisi voinut arvioida, oliko vuokra markkinaolosuhteiden mukainen.

88 On kuitenkin todettava, että ainoastaan se seikka, että SiMI on vuokrannut SMI:n laitokset tietyksi ajaksi, ei ole omiaan yksinään osoittamaan, että SiMI on saanut kilpailuetua tuista, jotka vuokranantajalle on myönnetty lähes kolme vuotta ennen vuokralleottajan perustamista. Sitä paitsi Saksan hallitus on väittänyt komission sitä kiistämättä, että kyseessä oleva vuokra oli markkinaehtojen mukainen.

89 Siltä osin kuin riidanalaisessa päätöksessä määrätään SiMI palauttamaan SMI:lle myönnetyt tuet, päätös ei näin ollen ole sääntöjenvastaisten valtiontukien takaisinperintää ohjaavien periaatteiden mukainen.

90 Siltä osin kuin on kyse MD & D:lle asetetusta SMI:lle myönnettyjen tukien palauttamisvelvollisuudesta, riidanalaisen päätöksen perusteluista ilmenee, että komissio on olennaisilta osin perustanut arvionsa siihen, että tämän päätöksen seuraukset halutaan välttää, mikä komission mukaan ilmenee asiallisesti siitä tosiasiasta, että kaikki kyseessä olevat myynti- ja ostotapahtumat eli MD & D:n myynti Megaxessille, SiMI:n yhtiöosuuksien myynti MD & D:lle ja SMI:n omaisuuden myynti MD & D:lle liittyivät kiinteästi toisiinsa ja niiden seurauksena kaikki SMI:n omaisuus, jota SiMI käytti, joutui MD & D:n osakkaiden määräysvaltaan, siten että kyseinen omaisuus oli suojattu riidanalaisten tukien palauttamiselta.

91 Tätä perustelua ei voida hyväksyä.

92 Ensinnäkin, kuten Saksan hallitus on komission sitä kiistämättä todennut, sekä SiMI:n yhtiöosuuksien myynti MD & D:lle että SMI:n omaisuuden myynti tälle viimeksi mainitulle tapahtuivat markkinahintaan. Tästä seuraa, että nämä tapahtumat eivät ole vähentäneet konkurssipesän varoja.

93 Toiseksi SMI ei ole tehnyt näitä kaikkia toimenpiteitä, vaan ne on tehty tuomioistuimen harjoittaman valvonnan alaisena toimivan konkurssipesän pesänhoitajan aloitteesta, jonka tehtävänä oli tyydyttää velkojat mahdollisimman hyvin. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 99 kohdassa todennut, komissio ei ole vedonnut mihinkään sellaiseen seikkaan, joka olisi omiaan osoittamaan, että käsillä olevassa tapauksessa on menetelty vilpillisesti tavalla, joka on omiaan vähentämään selvitystilassa olevan yrityksen omaisuutta tämän velkojien vahingoksi, eikä komissio ole myöskään väittänyt, että velkojien tasaarvoisen kohtelun periaatetta olisi loukattu julkisoikeudellisten velkojien vahingoksi. Näin ollen, jos riidanalaisten tukien takaisinperintään liittyvät saatavat on oikein merkitty selvitystilassa olevan yrityksen veloiksi, SMI:n omaisuuserien myyminen markkinahintaan ei voi merkitä näiden tukien palauttamisvelvollisuuden kiertämistä.

94 Kolmanneksi myöskään sitä komission perustelua ei voida hyväksyä, että kilpailun vääristymää ei voida tässä tapauksessa poistaa merkitsemällä asianomainen saatava SMI:n konkurssipesään kuuluviin velkoihin, koska SMI:n omaisuuden myynti MD & D:lle on tapahtunut yhtäältä yhtenä eränä ja toisaalta käymättä läpi avointa ja läpinäkyvää menettelyä, mikä mahdollistaa tälle viimeksi mainitulle yhtiölle tuetun toiminnan jatkamisen.

95 Sen lisäksi, että tätä perustelua ei mainita riidanalaisen päätöksen perusteluissa perusteena sille, että MD & D on velvoitettu palauttamaan SMI:lle myönnetyt tuet, näistä perusteluista sekä asiakirjoista ilmenee myös, että mainittu myynti on tapahtunut tuomioistuimen valvonnan alaisena ja että se ei ole tapahtunut heti, vaan sitä ovat edeltäneet tuloksettomat yritykset toisen amerikkalaisen yhtiön kanssa. Nämä seikat antavat viitteitä siitä, että noudatettu menettely on ollut riittävän avointa ja läpinäkyvää. Komissio ei ole lisäksi esittänyt mitään, mikä viittaisi siihen, että SMI:n kilpailijat olisivat valittaneet läpinäkyvyyden puutteesta, joka komission mukaan on ollut tälle toimelle luonteenomaista.

96 Nämä seikat huomioon ottaen on todettava, että komissio ei ole näyttänyt toteen sellaisia toimia, joilla riidanalaisen päätöksen seuraukset olisi pyritty välttämään ja joihin MD & D:n velvollisuus palauttaa SMI:lle sääntöjenvastaisesti myönnetyt tuet voisi perustua.

97 Näin ollen riidanalainen päätös ei ole sääntöjenvastaisten valtiontukien takaisinperintää ohjaavien periaatteiden mukainen siltä osin kuin siinä määrätään MD & D palauttamaan SMI:lle myönnetyt tuet.

98 Lopuksi palauttamisvelvollisuuden laajentamisesta käsittämään "kaikki muutkin yritykset, joille on siirretty tai joille siirretään SMI:n, SIMI:n tai MD & D:n

omaisuutta tavalla, jolla pyritään välttymään tämän päätöksen seurauksilta" on todettava, että, kuten asiakirjoista ilmenee, tämä laajentaminen voi koskea vain Megaxessiä. Kun kuitenkin otetaan huomioon, ettei MD & D:tä eikä SiMI:ä ole voitu käsillä olevassa asiassa vaatia palauttamaan SMI:lle sääntöjenvastaisesti myönnettyjä tukia, näin on sitä suuremmalla syyllä Megaxessin osalta, joka käsillä olevassa tapauksessa on ostanut vain 80 prosenttia MD & D:n yhtiöosuuksista.

99 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen ensimmäisen ja neljännen kanneperusteen ensimmäiset osat, joihin Saksan liittotasavalta vetoaa, on hyväksyttävä ja riidanalainen päätös on kumottava siltä osin kuin siinä määrätään perimään SMI:lle myönnetyt tuet takaisin muilta kuin tältä yritykseltä sekä siltä osin kuin siinä määrätään perimään SiMI:lle myönnetyt tuet takaisin muilta kuin tältä viimeksi mainitulta yritykseltä.

100 Näin ollen ensimmäisen ja neljännen kanneperusteen muita osia ei ole tarpeen tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

101 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään kuitenkin, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Koska Saksan liittotasavalta ja komissio ovat hävinneet asian osittain, on syytä määrätä, että kumpikin asianosainen vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Saksan valtiontuesta Frankfurt an der Oderissa Brandenburgin osavaltiossa toimivalle System Microelectronic Innovation GmbH:lle 11 päivänä huhtikuuta 2000 tehty komission päätös 2000/567/EY kumotaan siltä osin kuin siinä määrätään perimään System Microelectronic Innovation GmbH:lle myönnetyt tuet takaisin muilta kuin tältä yritykseltä ja siltä osin kuin siinä määrätään perimään Silicium Microelectronic Integration GmbH:lle myönnetyt tuet takaisin muilta kuin tältä viimeksi mainitulta yritykseltä.**

2) **Kanne hylätään muilta osin.**

3) **Saksan liittotasavalta ja Euroopan yhteisöjen komissio vastaavat kumpikin omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Skouris Gulmann Puissochet

Schintgen Colneric

Julistettiin Luxemburgissa 29 päivänä huhtikuuta 2004.

R. Grass V. Skouris

kirjaaja presidentti